

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica šte. 6 - Čekovni račun šte. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 7

V Ljubljani, 5. julija 1940

Letnik IV

Dr. Dinko Puc:

Slovenski radikali

«Delo», glasilo ministra dr. Markovića, je priobčilo članek o radikalih v Sloveniji, v katerem piše, da se skupina, zbrana okoli «Slovenske besede», ni pridružila dr. Markoviću iz razlogov lokalne politike, da je rezervirana in ne kaže nobene volje, da bi se pridružila ostalim radikalom v njihovi težnji za zedinjenjem vseh radikalov. Na koncu izreka željo, naj bi se slovenska radikalna skupina popolnoma vključila v radikalni pokret in da bi potem uredila «na prijateljski način vsa lokalna vprašanja s predstavniki večine Slovencev, ki so radikalni zavezniki in pripadniki JRZ».

Članek vschuje, kakor je razvidno iz gornjega, neprikrito vabilo, da bi naša skupina stopila v JRZ. Naj nam g. minister Marković ne zameri, ako se temu vabilu ne moremo odzvati. Ako je hotelo vodstvo JRZ ob ustanovitvi računati tudi za naprednim elementom v Sloveniji, bi bilo moralo drugače postopati ob zgradnji temeljev te stranke. Znano pa je vsem, da napredni Slovenci niso bili nikdar povabljeni k sodelovanju in da je slovenski del JRZ začel takoj najhujši boj baš proti naprednim ljudem. Stranka, ki bi bila morala biti po svoji zamisli vsedržavna, je bila od vsega začetka ekskluzivna in je to še danes.

Pravih radikalov v JRZ ni vstopilo skoro nič. Seštejemo jih lahko na prstih naših rok. Ne pomenijo v stranki ničesar in so ji samo za štafazo. Vsa njihova lojalnost jim ne pomaga mnogo. Vsa lokalna vprašanja se rešujejo brez njih in tudi proti njim.

«Delo» misli, da bi se mogla lokalna vprašanja reševati na prijateljski način s stranko, ki predstavlja večino Slovenije. Vidi se, da člankar ne pozna dobro razmer v Sloveniji. Predvsem ni mogoče govoriti, da ta stranka predstavlja večino Slovenije. Ona je res relativno najjačja, toda večina Slovenije je v drugem taboru, v taboru opozicije. Res je sicer, da ta večina ne predstavlja enotne fronte, ker je razbita v več skupin, toda kljub temu more samo nepoznavalec razmer trditi, da ima večino nasprotna stranka.

Vladni listi so nedavno pisali, da Srbija nima nobene izrazite osebnosti, ki bi bila avtoriteta tudi, če ni na vladi. S tem so hoteli pač reči, da za Hrvaško in Slovenijo veljajo druga načela, češ, vodilni politiki imajo večino naroda za seboj tudi, če niso na vladi. Če velja to za Hrvaško, pa gotovo ne velja za Slovenijo. Dokler bo obstojal sedanj sistem, bo imel večino vedno tisti, ki je na vladi. To pa še ni noben dokaz.

Kako si člankar predstavlja prijateljsko reševanje z vladajočo stranko v Sloveniji, nam ni prav jasno, ko vemo, da ni voljna odstopiti niti trohice svoje oblasti. Ravno g. minister Marković bi moral dobro poznati to miselnost, saj niti v svojem lastnem resoru ne more včasih prodreti z najpravičnejšimi ukrepi, ko mu to za- branjuje veto od strani njegovih slovenskih tovarišev.

Očitek, da smo postopali nelogično, ker smo bili za sporazum med Srbi in Hrvati, pa se kljub temu nismo pridružili skupini dr. Markovića, ne drži. Res je, bili smo za sporazum od vsega začetka in zagovarjali njega potrebo še v tistem času, ko je JRZ še bila proti sporazumu in za čisto integralno jugoslovensko orijentacijo, — vsaj v Beogradu. Tudi danes smo mišljenja, da je treba ta sporazum, pri katerem sicer žalibog ni sodeloval ves narod, vzeti na znanje tak kakor je, ker je boljši slab sporazum, kakor noben, s čimer pa ne moremo trditi, da je obstoječi sporazum prav slab. Toda to naše stališče, ki se krije na splošno tudi s stališčem Glavnega odbora, je samo za malo nijanso drugačno spričo eksponiranosti Slovenije, bi ne moglo opravičiti našega vstopa v JRZ tem manj, ker se je ravno od skupine dr. Markovića svoj čas za- trjevalo, da bo ta skupina delala na zedinjenju vseh radikalov izven JRZ.

Nismo tedaj mi nedosledni.

Dr. M. Korun:

Razpotja

*Mir na Balkanu je v inter-
resu vseh vojskujočih se držav*

Zunanje politični dogodki se razvijajo s filmsko brzino in dinamiko. Od danes do jutri se spreminja karta Evrope, kmalu tudi ostalega sveta, države, ki še niso zapletene v vojno, iščejo načina in potov, da ostanejo izven krvavih dogodkov, da obdrže to, kar imajo ali da celo kaj pridobe.

Cena prijateljstev zapadnih držav je padla — vsaj za enkrat — na ničlo. V kurzu raste prijateljstvo Nemčije, Italije in Rusije. Kljub točasn vsaj navidezni soglasnosti ni dvoma, da se gibljejo te države po potih,

ki se utegnejo kdaj, morda prav kmalu, križati. Zato zunanje-politične odločitve niso lahke, ker so sodbonosne.

Balkan stoji v križišču raznih interesov in načrtov. Skoro bo točno, da nimajo zaenkrat nekatere vojskujoče se države želje, da bi se balkanske države zapletle v vojno, kajti mirno za- ledje pomeni za njih lažjo in sigurnejšo oskrbo z dobrinami, s katerimi razpolagajo države na Balkanu. Toda, kdo more danes predvideti dogodke ju- trišnjega dne, ko nihče ne po- zna skrivnih načrtov in namer

in ko utegne dinamika dogod- kov postati močnejša kakor je volja vodečih ljudi?

Zato ni čudno, če se ni še niti ena balkanskih držav dokončno odločila, po kateri poti naj gre v svoji zunanji politiki, ali po poti osi ali po poti vzhoda. To odlaganje more še nekaj časa trajati, toda kmalu pride dan, ko bo treba nedvomno pokazati svojo odločitve. Nobena balkan- skih držav ni dovolj močna, da bi mogla delati svojo samostoj- no zunanjo politiko, ne oziraje se na levo in desno. Dovolj mo- či zato bi morda imele vse sku- paj, čvrsto povezane med seboj. Toda te zveze ni in do nje priti ne more. Prvič, ker je močni so- sedje ne bi radi videli, a med samimi balkanskimi državami je preveč še nerazčiščenih vprašanj.

Najkritičnejši trenutek bo ver- jetno nastopil takrat, ko se bo in če se bo vojska na zahodu kmalu likvidirala, če bodeta Nemčija in Italija Anglijo pre- magali. V nasprotnem primeru pa moramo računati še z dolgo vojno, ki utegne že pred svojim koncem zažgati marsikatero ža- rišče. Eno takih je bilo besarab- sko vprašanje, ki je likvidirano sicer brez krvi, kar se morda pri prihodnjih ne bo posrečilo.

Vzporedno z odločevanjem o pravih zunanje politike, tečejo razmotrivanja o notranjopolitič- nem preustroju balkanskih dr-

žav. Marsikaj, o čemur smo do- sedaj mislili, da je — vsaj teo- retično — načelo notranje poli- tike, socialnega in gospodarske- ga življenja, se bo spremenilo in izginilo. Tako bo, če je to ko- mu ljubo ali ne. Toda, v kateri smeri bo šel razvoj? Ali na levo ali na desno? Same neznanke!

Napovedujejo, da bodo že pri- hodnje dni marsikje dvignjeni zastori izpred sfinge, ki stoji pred nami. V energične ukrepe, jasne odločitve dvomimo, še bolj v energično izvedbo, kajti nove čase zamorejo uvesti ved- no samo novi ljudje, dosedanje že poznamo in jih pravilno oce- njujemo po njihovem doseda- njem delu.

Kdor hoče biti na vse priprav- len, in to je potrebno, da smo, naj si ohrani mirno kri in do- bre živce, naj se zaveda, da nič ne ve, naj čim manj ugiba, naj si ne da motiti svojega pogleda od svojih želja, bilo, da si želi nazaj nekdanjih časov, bilo, da si želi novih, ki so itak na potu.

Samo ena misel in volja je v teh časih prava in potrebna: lju- biti svoj dom, svojo zemljo in biti pripravljen doprinesiti za- njo vse žrtve. Moti se, kdor mi- sli, da more biti katerikoli tujec boljši gospodar nad nami, če- prav smo mi sami bili dosedaj — žalibog — slabi gospodarji sami nad seboj. Sami si mora- mo kovati svojo usodo.

minijonov, če bi izgubili svojo evropsko posest. Izguba matične zemlje bi pomenila za Anglijo definitiven poraz.

Možna pa je še druga rešitev. Obe strani se zavedata, da po- raz pomeni za vsakega njegovo uničenje. Preden pa to riskira, poskusi vsako drugo možno re- šitev. Zato ni izključeno kako novo presenečenje — v obliki separatnega miru med Anglijo in Nemčijo in Italijo. To bi pa seveda pomenilo samo odložitev obračuna.

Vsekakor bomo videli prav kmalu, kako bodo padle kocke.

Portugalska

800-letnica

Na najbolj na jugozahod po- maknjenem delu evropske celine proslavlja v miru portugalska republika 800 letnico svojega obstoja. Po prizadevanju pred- sednika Carmone in min. pred- sednika Salazarja se je država zadnje čase gospodarsko okre- pila in se trdno nadeja, da bo ostala tudi nadalje izven vojne- ga viharja.

Za časa velikega preseljevanja narodov so sedanja portugalska tla posedla germanska plemena, posebno Alani in Svebi. Kasneje so prišli sem arabski Mavri, dokler ni deželo osvojil Ferdi- nand I. Kastilski (1037—1065). L. 1139. je premagal Mavre Al- fonz I. in si naslednje leto nadel naslov portugalskega kralja. To je bil začetek portugalske samo- stojnosti pred 800 leti. Leta 1145. je Alfonz ločil svojo državo od gospodstva Kastiljskih kraljev. Šel je v Lisbono in jo določil za glavno mesto mlade kraljevine.

V 14. in 15. stoletju se je Por- tugalska naglo dvignila do nove moči. V to dobo padajo velika odkritja novih prekomorskih de- žel, v katerih so spretno sode- lovali drzni portugalski pomor- ščaki. Med njimi so posebno znani Bartolomej Diaz, Vasco da Gama in osvoboditelj Brazilije Cabral. Tedaj so bili Portugalci najsmelejši pomorski narod sveta.

Naravno je tedaj, da država ni hotela zaostati z ostvaritvijo prekomorskih kolonij. Portugal- ska je mnogo od teh obdržala do danes, več se jih je v teku stoletij osamosvojilo.

Lisbona je bila v tistih časih eno prvih trgovinskih središč sveta. Od tod so se spuščali po- morski in misijonarji v široki svet, sem je prihajalo blago iz vseh strani.

Danes ima Portugalska od nekdanjih velikih posestev le še majhen del v svojih rokah. Nje- na kolonialna posest meri 2 mi- lijona 400.000 km², je tedaj 22- krat večja od matere zemlje v Evropi. Med najpomembnejšimi nekdanjimi portugalskimi kolo- nijami, ki so se osamosvojile, je Brazilija, država velike bodoč- nosti in tvornega portugalskega duha.

Radikalna stranka obstoja že preko pol stoletja, kar pomeni zelo mnogo za politično stranko. Njeno vodstvo celo v najnikav- nejših prilikah in kombinacijah ne proda svojega načela za par osebnih položajev, ker se pre- dobro zaveda, da ima svojo re- šnično oporo v narodu samem

A. S. Beograd, major v p.

Usodepolni dnevi

**Moramo računati, da se bo v naj-
krajšem času pričel napad na Anglijo**

V svojem zadnjem članku, na- pisanem za «Slovensko besedo», sem poudaril, da bo zmaga na strani tistega, ki bo nastopal inicijativno in ki se ne bo samo branil. Dogodki zadnjega me- seca so to mnenje docela pot- rdili. Inicijativno je nastopala samo Nemčija, ki je s silnim zaletom podrla vse obrambne črte Francozov. Kar je pa še posebej presenetilo ves svet, je bilo to, da se nemškemu napadu ni mogla upirati niti slavna Ma- ginotova linija, ki je bila ponos Francoske in ki je veljala za absolutno «nezavzetno». Pono- vila se je resnica starega reka, da kar je človek zgradil, tudi človek lahko poruši.

Francija je popolnoma pora- žena. Na evropski celine sedaj ni več armade, ki bi se mogla upreti nemški sili, ker Rusija kot zaveznica Nemčije ne pride v poštev. Anglija je osamljena in se nahaja gotovo v večji ne- varnosti, kakor takrat, ko jo je ogrožal veliki Napoleon.

Takrat je Anglijo ščitila nje- na mornarica, ki je mogla uspešno preprečiti vsak napad na britansko otočje. Toda danes še tako silna mornarica ne more preprečiti zračnih napadov. Zato je opravičen sklep, da če pride do odločilne borbe med Anglijo in Nemčijo se ne bo ta borba izvajala ne na kopnem, ne na morju, marveč v zraku.

Tega se zavedata obe strani in se pripravljata na spopad. Priznati je treba, da so tudi an-

gleški letalci zelo dobri, po- gumni in drzni in da so njihovi aparati odlični. Toda nobenega dvoma ni, da je nemško zračno brodogeje številčno mnogo jačje od angleškega. Zato se Anglija trudi, da bi to zanj neugodno diferenco zmanjšala z nakupi v Ameriki. Toda kljub ogromnim denarnim sredstvom tega ni mo- goče doseči takoj, ker toliko letal, kolikor bi jih potrebovala Anglija, da bi se zenačila z Nemčijo, danes tudi Zedinjene države ameriške ne posedujejo. Stokovnjaki računajo, da bi bilo zenačenje mogoče doseči v najugodnejšem primeru v enem letu, kar seveda tudi nemška in- dustrija producira neprestano nova letala v ogromni množini.

Povsem jasno je tedaj, da bo Nemčija skušala izrabiti svojo premoč. Čim dalje čaka, tem ugodnejši položaj nastane za Anglijo. Zato moramo računati, da bo pričel napad na Anglijo v najkrajšem času. Po številu ogromna zračna brodogeja bodo zatemnila nebo nad britanskim otočjem in metala bombe z naj- hujšimi razstrelivi. Šele če bi se na ta način posrečilo zlomiti moralo angleškega prebivalstva, uničiti njihove živce ter s tem tudi uspešnost vsakega odpora, bi sledil poskus izkrcanja čet, ki naj bi popolnoma strle na- sprotnika.

Če bi se Angležem ne posre- čilo odbiti tega napada, so iz- gubljeni. Prazne so besede, da se bodo vojskovali iz svojih do-

P. Ž., Ljubljana:

Skrajnost

Nič ni lažjega, kakor modrovati ob dogodkih, ki so že minuli. Težje je uganiti ali celo predvideti razvoj, ki je pred nami.

Kdor čita zadnja leta članke gospodarskega sotrudnika znanega švicarskega tednika «Weltwoche», mora priznati, da ima mož prav, ki že leta in leta napoveduje, da gre v vseh državah razvoj nevzdržema v smeri reguliranja ali celo monopoliranja vsega gospodarstva od strani države, gospodarski liberalizem zapadnih držav, da se je preživel in je obsojen na smrt. To prognozo je postavil člankar «Weltwoche» celo za primer, če tudi bi v sedanji vojni zmagale zapadne, demokratične zemlje.

Če rečemo, da smo tudi mi tako mislili, bi nam svet ne veroval. In to tudi ni važno. Važnejše je, da ne more nihče več dvomiti, da se stvari res v tej smeri razvijajo in da moramo s tem računati kot z dejstvom.

Oblike, ki jih bodo posamezne države, morda več ali manj čvrsto povezane, za gospodarsko in socialno izživljanje našle, gotovo ne bodo povsod enake. Saj vidimo, da so glavne tri reprezentantne nove ureditve, šle ideološko in praktično po raznih poteh, da ne govorimo o manjših državah, ki posnemajo novosti od sosedov ter jih prikraja na svoje posebne razmere.

Toda vidimo, da se povsod indidivij ter njegove koristi umikajo kolektivu in njegovim potrebam. Iz enega gospodarskega ekstrema, ki je bil, gospodarskega liberalizma, katerega najkласičnejšo dobo mlajše generacije pri nas že ne poznajo več, je zanihalo nihalo v drug ekstrem, v kolektivno gospodarstvo raznih oblik, ki se kot svetovno gospodarska oblika šele poraja.

Ta razvoj gre svojo revolucionarno pot, ki jo imenujejo tudi dinamično, kar je isto. Da je to dogajanje res revolucionarno, dokazujejo potoki krvi, ki tečejo v vojnem obračunavanju med državami enega in drugega gospodarskega sistema.

Pred svetovno vojno 1914 do 1918 se je vršil ta razvoj polagoma, jedva vidno. Z umerjeno evolucijo se je svet že takrat začel prerajati, v mirnem razvoju je gospodarsko in socialno ravnotežje počasi premikalo svoje težišče.

Svetovna vojna je z revolucionarno krvavo silo to ravnotežje podrla in od takrat napreduje razvoj z vsemi vidnimi potresi, ki jih bridko občutimo.

Spričo teh dogajanj smo vsi majhni in neboljani. Voditelji so samo poklicani, da tok razvoja uravnavajo in bi bilo samo želeto, da ga uravnavajo v mirnejši, nekrvavi razvoj. Ustaviti ga, ni mogoče.

Do kam bo šel, ne vemo. Za tem, kar je bilo, nam ni treba biti žal. Kako bo, tega ne vemo; eni so polni strahu, drugi polni upanja. Jutri se ne bo nič odločeno. Šele desetletja bodo pokazala, če bo novi razvoj prinesel človeštvu tisto srečno dobo, po kateri vsi hrepenimo. Če je mi ne bomo dočakali, želimo, da bi jo dočakali naši otroci in vnuki.

Toda po našem mnenju bo ta doba prišla šele takrat, ko bodo tudi časi te nove skrajnosti minuli in ko bo novi gospodarski in socialni red zgrajen na sintezi individualističnega in skupinskega svetovnega nazora. Poprej bo človeštvo preživelo še pekel novega ekstrema, kakor je pred desetletji preživljalo pekel liberalne svojevolje in sebičnosti v gospodarskem in socialnem življenju.

200 do 300 rubljev plače, ravnatelj tvornice more priti na 5 do 6 tisoč rubljev. Zlasti med umetniki so ljudje, ki dobe tudi po 20 do 30 tisoč rubljev mesečno. (V trgovinah ima prvi pomočnik, ki vodi državno prodajalnico, po 1500 do 1600 rubljev, drugi pomočnik 1100 do 1200 rubljev, tretji po 600, hlapec po 250 do 500 rubljev.) Naravno je, da tako velike razlike v plačah ustvarjajo tudi velike razlike v načinu življenja ljudi. Vrednost rublja je dva dinarja.

Hrana je v Rusiji zelo dobra. Ko je prišla naša delegacija, ki je dvajset let potovala do Moskve (plosk in smeh), so oni rekli: «Pa sedaj, ko so prišli, da jih pogostimo!» Odgovoril sem jim z zgodbo iz sv. pisma o devetdeset deveti ovci, ki jih pastir posebno ne ljubi, ki pa je sprejel izgubljeno z velikim veseljem. Pogostili so nas na poseben način, zelo lepo in skoraj bi zboleli od prevelikega jela. Ko smo prišli med druge ljudi, smo videli, da Rusi sploh veliko jedo. Dejali so nam, da je razlog najbrže v tem, ker je ruska klima zelo ostra in da morajo ljudje dosti jesti, če se hočejo vzdržati. V Moskvi je bilo letošnjo zimo 45 stopinj pod ničlo. Zelo zanimivo je, da vpliva zima tako zelo na življenje, da se more način življenja drugače urediti. Sovjetski uradi začno uradovati ob 10. dopoldne in nehaajo ob 4. popoldne. Dela se torej šest ur na dan. V tvornicah, kjer tehnika dela zahteva drugačen posel, se dela tudi nepretrgoma. V tvornicah orožja se mnogo več. Tempo dela bi se mogel po sodbi mnogih ljudi pospešiti in intenzivirati, ne da bi se ljudje iztrošili. Šest ur dela ni toliko, da človek ne bi mogel prenesti tudi intenzivnega dela.

Tudi zasebna lastnina je v Rusiji. Čl. 10. sovjetske ustave govori o tem, kateri predmeti morejo biti zasebna lastnina. V tem členu se pravi, da je pravica osebnih lastnin državljana zadržana od dohodkov dela in varčevanja za predmete domačega gospodarstva, za pravice udobnosti ter zavarovana tudi pravica dediščine. Posameznik, ki ima velike dohodke (književnik Aleksej Tolstoj ima, kakor pravijo, letno en milijon rubljev dohodkov) si more kupiti avtomobil, da si napravi življenje udobneje. Nikakor pa ne more naložiti svojega denarja v proizvodna sredstva, s katerimi bi najel delavce, da bi delali zanj. To je glavna značilnost sistema, ki ni komunističen, je to sistem socializma, državnega socializma, ki še ni gotov, temveč, ki se šele izdeluje in ki se še razvija in ki je šele v tretjem letu svoje tretje petletke, ki je torej star šele trinajst let. To je mnogo premalo časa in zato je naravno, da ljudje, ki prihajajo iz zapadne Evrope in Amerike, krivo sodijo o tem, kar se dogaja v Rusiji. Treba je imeti pred očmi, da gre za težko dediščino iz ruske zgodovine in da gre za postavitev novega sistema državne ureditve.

Dr. Bičanić je nato govoril o paradu, ki jo je videl 1. maja na Krasni ploščadi (Na Rdečem trgu). Ta slavnost pomeni enega najbolj učinkovitih dogodkov, ki smo jih mogli videti. Videli smo že mnoge manifestacije, toda takšne še nisem videl. Moram priznati, da se velika skrb posveča vojski. Povsod smo videli napise, ki so govorili o kultu vojske in o obrambi domovine. Ta kult se goji v veliki meri. Tako velik je ta kult, da se proslavljajo tudi ruske zmage pred revolucijo, zlasti zmage nad Napoleonom in zmage velikih carskih generalov. Ruska vojska se proslavlja na vsa usta. V vsej državi se vidi, da je vsak

državljan pripravljen na obrambo domovine, ne države, ne sistema, temveč ravno domovine. Parada te vojske je dokazala, da je ta vojska dobro izveščana, da je zelo disciplinirana, da je napravila odlični vtis. Vojaki so dobro oblečeni in dobro oboroženi. To sem videl tudi na poti v železnici. Videli smo tudi vojake, ki so se vračali iz Finske. Videli smo mnogo mehaniziranega orožja, mnogo motorizirane pehote, mnogo motorizirane artilerije ter velike, močne in velikanske tanke.

Naši ljudje so me vpraševali: Ali je v Sovjetski Rusiji kaj slovanskega čustva, ali so Rusi Slovani, ali imajo kaj simpatij za male slovanske narode? Ne-

kateri ljudje, ki imajo uho dolgo do Moskve, so se nasmejali ironično in cinično na to vprašanje. Iz lastne izkušnje pa morem reči, da sem videl v začetku malo rezervirano stališče do nas, a se je potem to polagoma razkladilo. Velik razlog je v tem, ker smo govorili skoraj v istem jeziku. Jezik je velik činitelj za sporazumevanje ljudi. Videli smo, da kljub vsem razlikam političnega in družabnega sistema prihaja s silo na dan tudi podlaga slovanske narodne kulture. Videli smo in slišali mnogo o tem, o čemer žal ne smem javno govoriti. Toda rečem vam, da sem se v tem oziru vrnil iz Sovjetske Rusije pomirjen.

Občni zbor pivovarne Union

Delniška družba pivovarne Union v Ljubljani je imela svoj občni zbor za leto 1939. Kakor je razvidno iz poslovnega poročila, je prodaja piva še vedno za več kot polovico manjša v primeri s prodajo v prejšnjih normalnih letih, ko pivo še ni bilo tako močno obremenjeno s trošarinami in drugimi dajatvami. Kako visoka so ta bremena, vidimo iz zaključnih računov, ki kažejo, da je družba v preteklem poslovnem letu plačala samo na trošarinah in davkih preko 17 milijonov dinarjev. Zanimivo je, da je bila vsota trošarin in davkov v prejšnjih normalnih letih, ko je prodaja dosegla več kakor dvojno višino, za polovico manjša kakor v preteklem letu. Pivo je torej sedaj še enkrat tako visoko obdavčeno kakor prej in je potem razumljiva razmeroma visoka prodajna cena piva.

Prodaja piva se je nasproti letu 1938 navzlic temu nekoliko zvišala. V preteklem letu je bilo prodano 48.186 hl piva nasproti 40.971 hl v letu 1938. Zvišanje

konzuma piva je pripisati tudi okolnosti, da stremi pivovarna Union vedno za tem, izboljšati kakovost piva in je unionsko pivo res prvovrstno in ga vsakdo rad pije. Tudi okolnost, da pivovarna Union stori vse, da svoje odjemalce postreže dobro in točno, je gotovo mnogo pripomogla k zvišanju prodaje.

Iz številnih zaključnih računov je v ostalem razvidno, da pivovarna Union ni samo dobro fundirana, temveč se kaže pri tem podjetju tudi drugače najboljše gospodarstvo. Čisti dobiček se je zaradi večje prodaje piva nasproti lanskemu letu nekoliko zvišal. V letu 1939 je bil dosežen dobiček din 1.782.222,05 nasproti din 1.502.797,22 v letu 1938.

Občni zbor je sklenil, izplačati dividendno din 6.— za delnico (nasproti din 5.— v lanskem letu), ki se izplačuje začeni s 24. junijem t. l. — Pripomniti je, da podjetje še ni moglo doseči dividendne prejšnjih normalnih let, ki je znašala običajno din 10.— za delnico.

Slovanstvo v Evropi

Sedanja svetovna vojna spreminja obličje Evrope z vso temeljitostjo. Po dolgem vztrajnem naporu končno tudi Rusija sodočloča o novi ureditvi evropskih dežel. Tudi državniški sedanje Rusije poudarjajo, da je Sovjetska Rusija narodna država, ki pa seveda zasleduje svoje posebne koristi. Evropa, ki šteje nad 500 milijonov prebivalcev ali eno četrtino vsega človeštva, ima nad 250 milijonov prebivalcev, ki so slovanskega porekla ter odpade samo na območje velike ruske države 185 milijonov prebivalcev. Zlasti je sedaj mnogo pridobila na zunanje političnem vplivu, ko je brez boja zasedla Besarabijo in znaten del Bukovine, s čimer je zopet porastla za 50.000 km² in za skoraj 4 milijone prebivalcev.

Zasedanje Besarabije in severne Bukovine je bilo dne 2. julija končano. Sovjetske čete stoje že povsod na novih mejah in pričenjajo se tudi že prva utrjevalna dela. Načrt za utrditev nove meje so prinesli Rusi že s seboj, kakor so tudi pripeljali vse potrebne inženirje in druge strokovnjake. Vse se vrši z naglico, ki vzbuja presenečenje. Tudi zasedba sama je izzvala največje presenečenje. Sovjeti so uporabili za zasedbo ogromno vojsko 100 divizij, več tisoč tankov in letal. Ponemud so zasedli kraje padalci, ki so se spuščali iz letal v velikih rojih. Poročajo, da se je v nekem kraju spustil izpod oblakov cel polk vojakov s strojnimi, motornimi kolesi in celo malimi tanki. Zdi se, da je služila ta zasedba sovjetski vojski tudi kot vojaška vaja, izvedena v naj-

večjem obsegu in v največji preciznosti. Iz vsega njenega sedanjega prizadevanja je razvidno, da skuša postati velesila, ki bo odločala v Aziji in v Evropi. Vzemimo, da je sedanja vojna, vojna svetovnih nazorov, in sicer borba med demokratičnimi in totalitarnimi silami, je vendar važno, katere rase se bodo uveljavile. Brez dvoma je, da ni mogoče zanikati ogromnega porasta Nemčije, vendar je važno, da se zavedamo, da je slovanstvo še vedno mogočen političen činitelj, kar vsekakor krepi našo narodno zavest in jo navdaja z veseljem upanjem. Izrek našega največjega pesnika Franceta Prešerna ostane še vedno v veljavi, da: Največ sveta otrokom sliši slave...

Zdi se nam potrebno omeniti, da je pozdravljati spretno gesto naše države, da je sklenila z Rusijo ne samo trgovske, temveč tudi politične odnose, kar bo samo v korist naše države.

Ogromna prostranost države, ki obsega eno šestino zemeljske krogle, nam daje upanje, da se bo naše razumevanje za težnje Slovanstva še poglobilo. Ne razmotrivamo na tem mestu o njenem političnem ustroju; važno je pa, da vemo, da sedaj Rusija ni več zaostala kmetijska država, temveč postaja polagoma moderna industrijska država, kajti njeno bogastvo na surovinah jo usposablja, da v svojem tehničnem razvoju zavzame vidno mesto.

Ne moremo že vnaprej predvidevati končen izid sedanje svetovne vojne. Imejmo pa upanje, da nas vera v slovanstvo ne bo razočarala.

J. P.

Kako je v Rusiji?

Član naše trgovinske delegacije, ki je sklenila trgovinsko pogodbo s Sovjetsko Rusijo, gospodarski in finančni strokovnjak dr. Mačka, dr. Rudolf Bičanić, je priredil v Zagrebu predavanje o svojih vtisih v Sovjetski Rusiji. Predavanja se je udeležilo veliko število ljudi iz Zagreba in Hrvatske.

Po poročilih zagrebških listov je dr. Bičanić med drugim izjavil:

Prvi vtis, ko prestopite meje Sovjetske Rusije in pridete globlje v to veliko deželo, je vtis velikosti, velikanske prostranosti, ki se pokaže na vsakem koraku. Ta dežela je 85 krat večja ko naša država ter 300 krat večja kot banovina Hrvatska. Dvanajstkrat toliko prebivalstva ima kot Jugoslavija. Vsako leto se rodi v Sovjetski Rusiji toliko otrok, kolikor ima Finska prebivalcev. Ta vtis ogromnosti, prostranosti, veličine vas stalno spremlja skozi vso Rusijo. Že na železnici vas preseneti širina tračnic in velikost vagonov (najmanjši tovorni imajo po 16 ton, srednji po 20, novi moderni pa do 50 ton). Če se dela železnica, se dela na tisoče kilometrov dolga... Ulice v Moskvi so silno široke, delajo pa se za desetletja naprej. In prekopi! Moskva je danes mesto, iz katerega morete danes odpluti v pet morij. Povsod veličina, prostranost!

Videli smo veliko željo za delom, za ustvarjanje. Vse kaže, da se v Sovjetski Rusiji ljudje ne zabavajo tako, kakor se ljudje pri nas radi zabavajo, da se

de po gostilnah ter da bi tekmovali s «špricerji», temveč ti ljudje uživajo v delu in tekmujejo med seboj ter so zadovoljni, kdo bo več storil. Tempo ni povsod tako močan in intenziven kakor n. pr. v Ameriki ali na zapadu. Morda tudi avtomobili, katerih je zelo veliko, ne vozijo tako hitro kakor v Parizu ali Londonu, mislim pa, da vozijo vendarle malo hitreje kot v Zagrebu.

Značilno je za Rusijo ravno zidanje velikanskih objektov. Vsem je znana podzemna železnica v Moskvi, njih znameniti «metro», ki je sezidana silno lepo, umetniško, more se reči razkošno (marmor, polplemeniti kamni iz Urala, vsaka postaja v drugem kamnu, razsvetljava razkošna), dočim so potniki v železnici oblečeni zelo skromno. Ta javna dela kulminirajo v zidavi palače sovjetrov, za katero izdajajo mesečno po 10 milijonov rubljev in ki bo 416 metrov visoka, torej največja stavba na svetu. Velika dvorana v tej palači bo imela 20.000 sedežev. Po njenem odru bodo mogli defilirati tanki in celi eskadroni. V mali dvorani pa bo 6000 sedežev, da bi bila ta dvorana Delavskega doma (v kateri je predaval dr. Bičanić), samo foyer tej «mali» dvorani.

Kakšen je način življenja? Ni treba misliti, da žive v Rusiji vsi ljudje enako in da imajo vsi ljudje enake dohodke. To je sicer splošno mnenje pri nas. V resnici pa so velike razlike v dohodkih posameznikov in te razlike morejo biti prav velike. Cistilka v hotelu dobiva n. pr.

Politični pregled

Notranja politika

Medtem, ko se je glavni vihar na francoskih bojiščih polegel in ko se je vojna omejila predvsem na operacije Nemčije in Italije proti Angliji, njenim postojankam v evropskem območju in proti kolonialnim posestim obeh bivših zavezniških zahodnih držav na drugih kontinentih, razpravlja svetovni tisk še vedno z nezmanjšanim zanimanjem o položaju in o bodočnosti evropskega jugovzhoda, v prvi vrsti Balkana. Vodilni evropski ter ostali svetovni tisk polnita svoje predale še vedno z velikonaslovnimi informacijami, da so Moskva, Berlin in Rim vztrajno enodušnega mnenja, da se mora absoluten mir na evropskem jugovzhodu ohraniti za vsako ceno in da mora Balkan ostati brezpogojno zavarovan pred strahotami vojne.

Naše notranje državno življenje je moglo zabeležiti v preteklih štirih tednih nekaj pomembnih dogodkov, ki niso mogli ostati brez vidnega vpliva na zunanje politične okoliščine, v katerih danes živimo. Po ratifikaciji trgovinske pogodbe med Jugoslavijo in Sovjetsko Rusijo so bili uvedeni tudi redni diplomatski odnosi med obema slovanskimi državama. V Moskvo je že odpotoval na svoje važno mesto prvega jugoslovanskega poslanika in opolnooblaščenega ministra dosedanjega predsednika in voditelja srbske Zemljoradniške stranke g. dr. Milan Gavrilović, v Beogradu pa pričakujejo vsak čas prihod sovjetskega poslanika g. Viktorja Andrejeviča Plotnikova, ki je opravljal doslej enako službo v Osloju. Kakor so ta dejstva vzbudila splošno zadovoljstvo in navdušenje med vsem jugoslovanskim ljudstvom, prav tako živo zanimanje posveča temu novostvarjenemu razmerju med obema slovanskimi državama vsa evropska javnost. Res je, da ti pomembni koraki sovjetske in jugoslovanske vlade niso našli prav povsod na pristane in odobravanje, toda tostransko zanikanje prepotrebni gornjih ukrepov nima nobenega pomena sprčo poudarjene zavednosti in odločnosti obeh slovanskih vlad, da sta prebili nepotrebni dvajsetletni led in da sta stopili s takimi važnimi gestami na plan v najprimernejšem in morda celo najusodnejšem trenutku. V evropskem političnem kvartirju je ostal na mednarodnem omizju najmočnejši adut v podobi Sovjetske Rusije z njenimi 190 milijoni prebivalcev, z njenim neizmernim ozemljem, z njenim prirodnim bogastvom, tehniko, silno vojsko, vojno sposobnostjo in pripravljenostjo ter z vso njeno mogočo življenjsko ter borbena silo.

Skoro istočasno so bila zaključena v Beogradu gospodarska pogajanja med Jugoslavijo in Nemčijo. Vse delo obeh delegacij je bilo zaključeno po izjavi našega zunanjega ministra g. dr. Cincarja-Markovića s polnim uspehom. Naš zunanji minister je ob tej priliki zatrdil, da so se pogajanja vodila v kar se le da prijateljski atmosferi in da bo ostalo razmerje med Nemčijo in Jugoslavijo tudi še naprej v nerazrušljivem soglasju. Enake izjave smo brali takrat tudi v uradnem nemškem tisku.

Beograd tiste dni kar ni mogel priti iz osredja mednarodnega zanimanja. Največja pozornost vseh političnih krogov je bila mimo zgornjih posvečenih zasedanj gospodarskega sveta Balkanskega sporazuma, na katerem so sodelovale mnogočlane delegacije Turčije, Rumunije, Grčije in Jugoslavije. Sklenjeno je bilo, da se sestane v svrhu oživiljenja izmenjave dobrin 15. julija t. l. v Carigradu skupni ožji komitet z nalogo, da prouči vse aktualne probleme in da izdela popoln načrt za ukrepe, ki so potrebni za popolno preskrbo držav Balkanskega sporazuma s sirovinami in polizdelki, kakor tudi za to, da se odstrani medsebojna konkurenca med balkanskimi državami na svetovnih tržiščih. Uvedle se bodo tudi enotne železniške tarife v medsebojnem železniškem in ladijskem potništem, prtljažnem in blagovnem prometu.

Istočasno je odpotovala v Rim jugoslovanska gospodarska delegacija, ki se je uspešno udeleževala na rednem letnem sestanku stal-

nega italijansko-jugoslovanskega gospodarskega odbora, na katerem so bili doseženi pomembni uspehi v pogledu obojestranskega gospodarskega napredka in čim bolj prijateljskega sodelovanja obeh držav.

V našem notranjem političnem življenju je strankarsko gibanje in udejstvovanje še vedno ostalo v zatišju in ozadju, zlasti glede na zunanje politične dogodke in splošni svetovni položaj. Domači tisk, ki stoji blizu vlade, govori stalno o možnosti široke koncentracije vseh jugoslovanskih političnih strank in pokretov, ki imajo zadostno zaupanje med narodom, vendar na to le pod glavnim pogojem, da opozicijske stranke priznajo brezpogojno in v celoti akt srbsko-hrvatskega sporazuma z dne 26. avgusta lanskega leta, ki sta ga sklenila gg. Cvetković in dr. Maček. Enako sta se že ponovno izjavila tudi oboje omenjena podpisnika. Mnogo se je v zadnjih tednih pisalo in govorilo tudi o možnosti širše rekonstrukcije vlade. Doživeli smo v resnici dve spremembi v Cvetkovićevem kabinetu, ki pa nista v našem širšem političnem življenju napravili nobenega izrazitejšega vtisa. Iz vlade je izstopil najprej minister za telesno vzgojo naroda g. Jevrem Tomić, ki je bil imenovan za beograjskega župana, njegovo mesto pa je prevzel bivši narodni poslanec g. Dušan Pantić. Ob Vidovem dnevu pa se je umaknil s svojega mesta v ministrskem svetu dosedanjega prosvetni minister g. Boža Maksimović, čigar naslednik je postal predsednik senata g. dr. Anton Korosec.

Narodna radikalna stranka se je že ponovno sestala k važnim posvetovanjem svojega izvršnega odbora, sklicala pa je tudi že opetovano skupne seje predstavnikov vseh pomembnejših opozicijskih strank in skupin. Rezultati tega delovanja javnosti doslej še niso bili sporočeni, značilne pa so vesti, ki jih je obelodanil naš tisk, da so se posamezni opozicijski voditelji izrazili, da opozicija trezno presoja celotni položaj naše domovine, kakor tudi čas in okoliščine, v katerih tiči naša domovina. Glede na vse to je bilo z opozicijske strani poudarjeno, da je nujno treba zbrati vse pozitivne narodne sile v svrhu uspešne obrambe države in jugoslovanske narodne integralnosti.

O priliki ratifikacije jugoslovansko-sovjetskega gospodarskega sporazuma je izjavil ministrski predsednik g. Cvetković, da bo ostala politika naše države v pogledu vojne še nadalje strogo nevtralna, pač pa je naglasil, da gredo sedaj naši odnosi napram Sovjetski Rusiji vedno bolj naproti utrjevanju med obema državama in narodom. Te dni pa je dal g. Cvetković svojo drugo pomembno izjavo beograjskim zastopnikom italijanskega tiska, v kateri je podčrtal željo naše vlade, da bi se obstoječi odnosi med Jugoslavijo in Italijo čim bolj okrepili in poglobili. Dalje je naglasil, da bo naša vlada pri reševanju svojih socialnih in gospodarskih vprašanj resno in praktično upoštevala italijanski korporativni vladni sistem, ki da je doslej pokazal odlične uspehe. Zato je pričakovati prvih tovrstnih ukrepov naše vlade že v prihodnjih dneh.

Po ponovnih sestankih posameznih voditeljev današnje jugoslovanske vlade v Zagrebu in Beogradu sta se sestala pretekli teden ministrski predsednik g. Cvetković in podpredsednik vlade g. dr. Maček na posestvu hrvatskega bana g. dr. Šubišića v Ukovji Gorici ob Kolpi in sta povabila k temu sestanku še nekaj svojih najzaupnejših sodelavcev. Sprejeti so bili, kolikor se je dalo izvedeti iz poučenejših krogov, zelo važni in dalekosežni sklepi, vendar o njih podrobnostih javnost zaenkrat uradno še ni bila obveščena. Vsekakor pa smemo z vso upravičenostjo pričakovati že v bližnji bodočnosti vsestransko pomembne in usodne dogodke.

Zunanja politika

Koža na mednarodnem bobnu je vedno bolj napeta in bobnenje iz njegove notranjosti ne obeta svetu ravno najjasnejših dni. Vojni dogodki so se v zadnjih štirih tednih razvijali zoper vsako, še tako razsodno in logično pričakovanje. Francija je podlegla Nemčiji. Tudi

general Weygand ni mogel preprečiti z vso svojo sposobnostjo in izkušnostjo starega frontnega strokovnjaka poraza francoske vojske, ki jo je strl silni naval nemških letal, tankov in kar najskrbneje pripravljenih ter najmoderneje oboroženih napadalnih divizij. Nemška moderna strategija, postavljena na docela novih sredstvih in na novih, še nikdar uporabljenih metodah je žela popoln uspeh.

Po zlomu francoskih armad v Flandriji je zadeval francosko vojsko udarec za udarcem, poraz za porazom. Kljub nadčloveškemu, naravnost levjemu odporu so morali milijoni borcev za demokracijo in svobodo kloniti osemletnemu delu Hitlerjevega oboroževanja in pripravljavanja. Anglija je potegnila svoje čete skoro v stoođotni celoti s francoskih bojišč. Padel je Pariz, srce in ponos Francije. Nemške armade so drle kakor hudournik čez vso Francijo. Ustaviti jih ni bilo več mogoče. Novi predsednik francoske vlade, sivolasi vojak in strateg, maršal Petain, je sestavil novo vlado, ki ji pa ni bilo dano rešiti z vseh strani ogrožene domovine. V najusodnejšem trenutku sta se sestala v Monakovem, ki je v zadnjih dveh letih že tretjič stopilo na usodni jeziček evropske mednarodne tehtnice, nemški kancler Hitler in italijanski vodja fašizma Mussolini ter izdelala težke sklepe. Kmalu nato je stopila ob stran Nemčije tudi Italija in napovedala vojno Franciji in Angliji. Francozi so bili zadeti tudi v svoj desni bok in hrbet. Zlom na francosko-nemških frontah je postajal vedno strašnejši. Katastrofa je začela dobivati brezupen značaj. Dočim se je francoska vojska borila z neizmernimi človeškimi žrtvami in brezprimernimi naporji, hrabrostjo in odločnostjo za slednjo ped svoje zemlje, so se valile po vseh francoskih cestah in podeželskih poteh deset in desetmilijonske množice beguncev, mož, žena in otrok, brez cilja, brez hrane, brez upa in pomoči. Strahote današnje, še nedokončane vojne so dosegle na francoskih tleh v preteklih tednih višek, ki ga nobena vojna v vsej svetovni zgodovini doslej še ni mogla zabeležiti, niti približno zamisliti.

Francoska vlada je po dramatičnih posvetovanjih z voditelji vsega francoskega naroda, v navzočnosti predsednika republike Lebruna in angleških vladnih ter generalstabsnih odposlancev morala storiti nekaj, kar se je zdelo vsemu svetu absolutno nemogoče: Ponudila je zmagujoči Nemčiji premirje in časten mir. Nemčija je ponudbo v načelu sprejela, ni pa ustavila sovražnosti. Na onih zgodovinskih tleh, v compienskem gozdu v istem vagonu, v katerem so leta 1918. Nemci morali podpisati v vlogi poraženca iz svetovne vojne premirje z zavezniki, je morala sedaj francoska delegacija podpisati popolno kapitulacijo. V zadnjem trenutku je skušala Anglija preprečiti usodni korak s tem, da je ponudila Franciji popolno angleško-francosko unijo. Zdi se, da je bilo to že mnogo prepozno. Francoska Petainova vlada je sprejela bridke, smrtonosne pogoje nemških zmagovalcev in smrtno ranjena je klonila.

Francija je pristala na brezprimerne pogoje. Izročila je Nemčiji, deloma pa tudi Italiji vse svoje orožje na kopnem, morju in v zraku, kolikor ga seveda ni medtem že bilo evakuiranega na Angleško oziroma v afriške kolonije. Vojna odškodnina, kontribucije, vzdrževanje nemške vojske v nadaljnjih operacijah s francoskega ozemlja proti Angliji, odstopitev vse zgornje Francije in vse francoske atlantske obale nemški vojski za nadaljevanje vojne proti francoski zaveznici Angliji, pa še nešteto drugih pogojev in zahtev, vse to je z neizmerno silo padlo na Francijo. Maginotova črta, svetovni čudež najmodernejših obrambnih tehnik, je padla v nemške roke skoro brez pravega boja in ni izpolnila niti tisočine svoje velike, dragocene naloge. Dvajset dni po napovedanem in določenem roku, ki ga je postavil v svojem letošnjem prvomajskem govoru, se je Hitler vozil po pariziških bulvarjih.

V svetovnem tisku se je vnela živahna razprava o krivcih franco-

ske katastrofe. Listi še danes objavljajo izjave in mnenja najrazličnejših francoskih in tujih strokovnjakov in politikov o pravih vzrokih francoskega poraza. Zdi se, da nihče stvari še ni prodrli do resničnega jedra, vendar pa so si vsa ta mnenja edina v tem, da odgovorni francoski državni niso niti od daleč dovolj skrbeli za zadostno oborožitev in tehnično izpopolnitev francoske vojske, obenem pa da so z zavezniškimi angleškimi državniki in politiki vred hodili v vseh svojih ukrepih glede Nemčije res s popolnoma zavezanimi očmi.

Po sklenjenem premirju z Nemčijo je francoska vlada po istih svojih pooblaščenih podpisala premirje z Italijo. Vendar pa francoska vlada, kakor vse kaže, ne bo mogla v celoti zadostiti vsem nemškim in italijanskim zahtevam in pogojem. Evakuirani del francoske suhozemske vojske, letalstva in vojne mornarice, ki še vedno predstavlja znaten odstotek bivše francoske vojne sile, kapitulacije, ki jo je sprejela in podpisala Petainova vlada, ni priznal in je ne priznava tudi danes. Vodstvo Francozov v emigraciji izjavlja, da se bodo francoske armade, ki se opremljajo in formirajo na angleških tleh, borile še nadalje ob strani svojih zaveznikov in ramo ob ramo s češkoslovanskimi ter poljskimi legijami do končne zmage, do osvoboditve Francije, do zavladanja resničnega človečanstva, enakopravnosti, demokracije, bratstva in svobode.

Toliko obljubljenih ameriških najmodernejših orjaških bombnikov, s kakršnimi ne razpolaga nobena država na svetu v napovedanem številu, ni bilo. Ameriške združene države so sicer nudile iz prekooceanske daljave vse mogočo moralno pomoč in obljubljale neizmerne količine vojnega materiala, toda njihove pomoči ogrožena Francija ni dočakala. Sedaj je ameriška vlada po zadnjih poročilih tudi že priznala Petainovo vlado in je s tem izjavila svoje soglasje z

novim položajem v Evropi. Na francosko-nemški in francosko-italijanski fronti so utihnili topovi, nič več ni slišati brnenja tisočerihih nemških strmoglavcev in grozotno bučanje tankovskih motorjev več ne pretresa človeških živcev v teh žalostnih krajih. Nemčija nadaljuje vojno z vso svojo silo proti svoji zagrizeni sovražnici Angliji, kateri hoče za vsako ceno izviti žezlo svetovnega imperija iz rok. Množestveni bombni napadi z obeh strani v široko zaledje si sledijo uro za uro, dan za nočjo. Odločilni napad Nemčije na britansko otočje se pričakuje vsak hip. Nove grozote in neslutene strahote najmodernejšega vojevanja se obetajo v bližnjih dneh.

Pa tudi na drugih straneh izmučene in težko preizkušene Evrope so se dogodile in se še dogajajo stvari, kakršnih tako kmalu prav gotovo nihče ni pričakoval. Rusija je stopila z mirnim, pa toliko bolj preudarnim korakom iz svoje dosedanje nevtralnosti in pristranosti. Zasedla je Litvo, Estonko in Letonko; vrnila je v svoje matjuškino naročje Besarabijo in pretežen del po Rumuniji zasedene Bukovine; rumunski kralj Karol je vpeljal totalitarni režim in je osebno stopil na čelo nove in edine vsenarodne stranke; Bolgarija zahteva vrnitev Dobrudže in še nekaterih drugih pokrajin ter izhod na Egejsko morje; Madžarska je zasedla rumunsko mejo in terja zase Transilvanijo; Rumunija se je docela naslonila na os Rim-Berlin in je odpovedala angleško-francosko jamstvo, ki je bilo dano lani aprila.

Jugoslavija stoji trdno na svojem dosedanjem nevtralnem stališču in njeni, za to poklicani činitelji vestno skrbijo, da bodo njene meje zadostno zavarovane in da bodo predstavljale za vsakogar mogočen graniten zid, ob katerem si bo utegnil razbiti glavo vsakdo, kdorkoli bi hotel ogroziti jugoslovansko državno ozemlje in našo svobodo.

Franc Batjel †

Dne 30. junija t. l. je umrl širok Slovenije znani slovenski obrtnik Franc Batjel. Bil je pravi self-made-man, mož, ki je iz lastnega ustvaril vse, kar je imel. Izhajajoč iz revne rodbine, je pokazal v svoji mladosti izredno odločnost in žilavost, ter je prepotoval pol sveta, da se je izučil v svoji stroki. Iz Gorice se je po vojni preselil

v Ljubljano, kjer je ustvaril podjetje «Tribuno», pozneje pa je razširil svoje delovanje tudi na Maribor. Bil je vrlo naroden človek, ki je sodeloval v raznih nacionalnih društvih. Bil je predsednik kolesarskega društva «Sava», v «Soči»-matici pa je bil dolga leta odbornik do svoje smrti. Naj v miru počiva, preostalim naše sožalje!

Nova pota gospodarstva

Obnovitev trgovinskih odnosov med Sovjetsko Rusijo in Jugoslavijo, ki je bila sprejeta z enodušnim občutjem zadovoljstva in celo tudi navdušenja v vsej naši javnosti, ter prisrčnost atmosfere, v kateri je bila izvršena izmenjava ratifikacijskih listin v Beogradu, nedvomno govorita o velikih upih, ki so vezani, predvsem na naši strani, s tem velepomembnim dogodkom. In resnično moramo gledati v njem dejanske nove izglede, ki se kažejo vsemu našemu narodnemu gospodarstvu. V prvem trenutku bodo, razumljivo, ti izglede še kolikortoliko skromni, vendar je več, kakor utemeljeno upanje, da bo morda že v bližnji bodočnosti ustvarjen med obema slovanskimi državama močan in širok temelj za medsebojno blagovno in trgovinsko izmenjavo. To upanje zgornjo podpira že tudi sklenitev in praktična izvedba medsebojnih diplomatskih odnosov. Te dni je odpotoval v Moskvo naš prvi poslanik pri sovjetski vladi, dosedanjí voditelj Zemljoradniške stranke g. dr. Milan Gavrilović, v Beogradu pa pričakujejo vsak čas prihoda sovjetskega poslanika g. Viktorja Andrejeviča Plotnikova, ki je doslej zastopal sovjetsko vlado v Osloju.

Prav dobro se zavedamo silnih težav današnjih dni. Njihovo težko roko občutijo zlasti vsi pridobitniki in gospodarski kro-

gi, ki jih je tok sodobnega življenja postavil neusmiljeno in brezobzirno pred najtežje probleme in ogromne ovire. Vojni vrtnec v Evropi in splošna vznemirjenost ter napetost so jih zadeli v srce.

Nič manj pa nam ni znan v vseh podrobnostih tudi položaj nevtralnih držav. Vsestranska blokada, tihotapstvo, razni izredni ukrepi in še nešteto drugih nevspešnosti, vse to je, in še kako močno, oslabilo gospodarski položaj nevtralnih držav. Gospodarsko srce vseh nevtralcov je utesnjeno in paralizirano z neusmiljeno borbo, ki jo vodijo med seboj vojujoči se narodi; zato bide danes gospodarska žila nevtralnih in malih držav povsem neuravnotežena, nemirno in skrajno nervozno. Nevtralcu so zato primorani, da iščejo nova oporišča in nove možnosti za svoj srečen izhod iz kaosa blokade, vojne in drugih nadlog.

Jugoslavija je pod temi vplivi in v teh neznosnih okoliščinah usmerila svojo življenjsko pot proti vzhodu, proti Sovjetski Rusiji, ki je postala s svojim nevtralnimi zadržanjem v dosedanjih vojnih konfliktih mogočen jez proti raznim imperialističnim težnjam vojujočih se držav in različnim zavojevalnim apetitom, naperjenim proti evropskemu jugovzhodu. Na drugi strani pa predstavlja Sovjetska Rusija za našo državo velikega

in izredno močnega izvoznika sirovin in množestvilnih industrijskih izdelkov, ki so nam nad vse potrebni, katerih pa v zadnjem času zaradi vojne na evropskem zahodu nismo mogli nabavljati v zadostnih množinah. Vemo pa vsi, da je od take zadostne nabave odvisen ves življenjski obstoj naše mlade, šele razvijajoče se industrije in vsega našega delovnega ljudstva, čigar vsakdanji kruh leži v normalnem, rednem obratovanju te industrije.

V trgovinskem sporazumu med Jugoslavijo in Sovjetsko Rusijo se nakazujejo velike možnosti obojestranskega blagovnega prometa. Znano je, da predstavljajo jugoslovanski neizmerni rudni zakladi pomembno postavko za ruska južna industrijska središča, zlasti za metalurgično industrijo v Ukrajini. Zadnji dogodki, zasedba Besarabije in dela Bukovine, pa ustja Donave nas v vseh teh izglede le še potrjujejo. Zaradi lahkotnosti prevajanja in relativno zelo majhne današnje oddaljenosti, odnosno izboljšanih direktnih prometnih poti ima ta del ruske težke industrije največji interes, da praktično in ekonomično izkorišča naše rude in kovine, ker bi s tem nedvomno z lahkoto dosegel večjo rentabilnost in zmanjšanje proizvodnih stroškov, zlasti še z ozirom na to, da se ruski kovinski rudniki nahajajo globoko v notranjosti ruske države in zelo daleč od Ukrajine. Razen rud in kovin bi utegnili imeti Sovjetska Rusija živo zanimanje na naših mnogih drugih izvoznih predmetih, predvsem na svinjeh, masti, nekaterih agrarnih pridelkih itd.

V zamenjavo za naše pridelke pa nam more Rusija dobavljati celo vrsto važnih sirovin in industrijskih izdelkov, katerih redna nabava nam je sedaj zaradi evropske vojne skrajno otežkočena. V prvi vrsti prihajajo tukaj v poštev nafta, kavčuk, boljši črni premog, finejše vrste železa in jekla, sol, razni kemični izdelki, fine kovine itd. Izrednega pomena je tudi možnost izvoza ruskega bombaža v Jugoslavijo za kritje potreb naše neprestano povečujoče se tekstilne industrije. Pa če tukaj ne upoštevamo podrobno še mnogih drugih proizvodov, ki bi mogli biti predmet redne trgovinske izmenjave med nami in Rusijo, moramo ob tej priliki poudariti temeljno važno poglavje, in to je, da se bodo s časom ustvarjali sami ob sebi vedno novi in novi pogoji ter vedno nove širše možnosti za izmenjavo obojestranskih dobrin na načelu vzajemnih koristi obeh držav. In z gotovostjo moremo trditi, da bo današnje iskreno prijateljsko zblizanje med Sovjetsko Rusijo in Jugoslavijo, ki je bilo le še poudarjeno in poglobljeno z uvedbo rednih diplomatskih odnošajev med obema slovanskima državama, prav kmalu še po-

večalo seznam predmetov, ki prihajajo v poštev pri medsebojni trgovinski izmenjavi, v primerjavi z onim seznamom, ki je vnešen v današnji prvi sklenjeni trgovinski sporazum Jugoslavije z bratsko Rusijo.

S to pogodbo se Jugoslaviji odpira zopet nova pot za plasiranje naših pridelkov in izdelkov, kakor tudi na drugi strani za nabavljanje prepotrebnih nam sirovin in drugega blaga, kar je za nas velevažno prav v teh dneh, ko nam evropske vojne razmere preprečujejo in onemogočajo skoro vse zveze s starimi, nekdanjimi tržišči in viri naše oskrbe. Nikakor ne smemo pri tem pozabiti, da vsaka država, ki ima urejenih čim več dobrih gospodarskih odnošajev napram čim več drugim državam in svetovnim tržiščem, živi v tem manjši meri od monopola posameznih držav in njihovih

tržišč in obenem tem močnejše varuje svojo gospodarsko in politično svobodo. V tem leži temelj našega trdnega prepričanja, da odpira današnji trgovinski in diplomatski sporazum med Rusijo in Jugoslavijo nove in pomembne izglede vsemu našemu narodnemu gospodarskemu življenju in udejstvovanju, ki mora danes trpeti zaradi evropskega vojnega kaosa neštete bridke udarce in neprilike. In na podlagi teh izglede gledamo v pristranem sporazumu in sožitju obeh slovanskih narodov in držav konkreten pojav srečnejših dni in boljšega, novega življenja in ne moremo mimo tega, da ne bi iskreno pozeleli, da bi se medsebojni jugoslovanski in ruski odnošaji razvijali čim dalje globlje, v dobro in korist obeh držav in v čim večje njuno medsebojno razumevanje!

Geopolitične izpremembe

Jugoslavija največja država na Balkanu

Z zasedbo Besarabije in severne Bukovine se je rusko interesno področje premaknilo v meje stare carske Rusije. Z razliko bukovinskih tal, ki so bile prej sestaven del Avstro-Ogrske monarhije. Industrijsko zaledje in velika žitnica Rusije, plodna Ukrajina, je dobila na svojem južnozahodnem robu nov pas obmejnega ozemlja, prostorna ploskev za obalami Črnega morja pa več sveta za varnost svojih interesov.

Romunija je bila izmed onih držav Podonavja, ki se je po svetovni vojni zelo močno povečala. Pred rusko zasedbo Besarabije je merila Romunija 294.000 km² in je štela 20 milijonov prebivalcev. Ker je morala odstopiti okrog 50.000 km², je danes za 5000 km² manjša od Jugoslavije.

Sovjetska Rusija je z neposredno naslonitvijo na donavsko ustje dobila kontrolo veletoke in upoštevala najmočnejše njene rečne flotilje na svetu, je postala važen činitelj v kakršnem koli sporu na spodnjem delu Donave in na obalah Črnega morja. Svojemu staremu cilju, kontroli nad Dardanelami, se je Rusija z zasedbo donavskega ustja približala za 120 km na jug, skratka strateško ravnoesje se je premaknilo tako v karpatskih gorah Bukovine kakor ob obali Črnega morja.

Danes je še težko predvideti, kolikšnega pomena je za geopolitično fizionomijo Balkana zadnja izprememba njegovega zemljevida. Namesto lastnih miselnih potez naj navedemo mnenje «Basler Nachrichten», ki pišejo med drugim: «Ali cilja Sovjetska Rusija k morskim ožinam ali pa celo v srednjo Ev-

ropo? Že jeseni je Stalin spretno izkoristil poljsko krizo, si zagotovil vzhodni del napadene države, postavil prva oporišča v baltskih državah ter odtrgal kasneje od Finske stare carske strateške točke. Zdaj je zarezal v meso Romunije ter spravljal pod svojo kontrolo izliv Donave. Vprašanje je zdaj, ali si Rusija prizadeva, pridobiti tudi kontrolo nad petrolejskimi vreli Romunije, ali je novo postavljena meja ruski branik ali pa odskočna deska za nadaljnje cilje? Naj že bo kakor koli, eno je gotovo: Rusija uveljavlja svoje težnje, da noče ostati le azijska, nego tudi evropska sila. V tak položaj je bila pahnjena že večkrat v zgodovini in že Aleksander I. se je otepal misli, da bi bil po Napoleonovi blokadi zaprt v evrazijsko notranjost. Napoleonova blokada Anglije in njegov poizkus napada na Veliko Britanijo ima marsikakšno sorodnost s sedanjimi prilikami. Če se bo načrt nemškega napada na Anglijo posrečil, bo nastopila s primero iz Napoleonove dobe razlika v tem, da bi zdaj zmagovalci in akter nastopa proti Rusiji ne imel za svojim hrbtom več Anglije, kakor jo je moral nepremagljivo trpeti Napoleon», zaključuje list.

Sovjetska Rusija se vrača k carskemu imperializmu. Toda, čim je stopila na zgodovinska tla, širokih vrat Besarabije, se je znašla na tleh, skozi katera so prihajali narodi na vzhodni Balkan. Tu se ji odpira svet, v katerem je carska Rusija pletla in aktivno nizala svoje interese, a je bila predvsem od Anglije spretno zavrnjena čim dalje od ustja Črnega morja.

Na umiku iz francoske prestolice proti jugu

Ob petih zjutraj onega dne, malo prej preden so Nemci izvesili na Eiffelovem stolpu zastavo s kljukastim križem, se je zagnil Pariz v črno temo. Kakor da bi hotelo samo nebo sočustvovati z usodo, mesto so zagnili črni oblaki umetnega dima. 30 km okrog prestolnice je bilo temno kakor pred kako nevihto. V tem stanju se je začel splošen umik pariške armade, z njo so se valile velike reke beguncev, žensk, starčkov in otrok na jug.

Pariške posadke so se umaknile v najlepšem redu. Toda kmalu so prišle predstraže čet, ki so se umikale zahodno od mesta. Te čete so bile do smrti izmučene, velike luknje med kolonami so pričale, da je zveza med vojsko zrahljana. Ves prejšnji četrtak in petek so se nato vlekli mimo reke beguncev razbiti tanki, oklopni vozovi in avtomobili. Na topovih in tankih ter drugih vozeh so sedeli poleg izmučenih vojakov ženske in otroci, vojaki so se jih usmili in jih vzeli s seboj. Topove vseh vrst do najtežjih so vlekli dalje na jug brez streliva. Na tanke so pripregli civilne avtomobile, ki jim je zmanjkalo bencina in jih vlekli za seboj. Sirašno počasi je šlo dalje, komaj tri kilometre poti v dveh urah na široki državni cesti proti Orleansu in Fontainebleauju. Ob obeh straneh ceste se je pa valila mimo nepretrgana široka reka pešcev s culami, otroškimi vozički in cizami, med njimi ranjeni vojaki. Nekdo od njih je neprestano kričal, kje je Pariz, on da hoče v Pariz. Vdano je nosil svojo puško, čeprav ranjen. Večkrat je zadela granata sredi

žensk, toda kdo se je briga za manjšo nevarnost pred veliko katastrofo.

Ljudje so bili mirni, ni bilo panike. Bežali so, ker se niso hoteli srečati s sovražnikom. Verovali so, da se bo vojska kjer koli postavila v bran, za njihovimi zakopi da bodo pričakali novega življenja.

Zdaj je presekala kolono begunce vrsta bojnih voz. Bila je sveža in je naglo drla mimo. Ljudje so hoteli pozdraviti vojake, pa so spoznali, da so — Nemci. Francoski vojaki so zgrabili sredi umikajoče se reke za orožje in streljali na nemško predstražo. Toda kako, da bi se miš vrgla na slona. Nemci se niso brigali za njih neranljive strele, drveli so dalje k cilju.

Begunci so se nadejali, da bodo v Dijonu na varnem. Toda tu so jih presekale dolge kolone tankov in oklopnih voz iz Maginotove črte. Prebivalci Dijona so pa že pobirali najdražje, neje v se pripravljali na umik.

— Kam vendar hočete, za božjo voljo? Saj ni nikjer več prostora!

— V kolonije, v kolonije! je bil odgovor.

Narod je veroval v močno Francijo, upanje je ostalo. Pričakoval je ponovitve «čudeža ob Marni». Nadejali so se, da bo uspel protisunek, morda na Loire ali v srednji Franciji. Še več nad so stavili na intervencijo Amerike. Toda kamor so begunci prišli, povsod so naleteli na zaprte trgovine, ljudje so v naglici pospravili cule, tlačili najpotrebnejše v kovčge in se pridružili reki beguncev. Tragedija naroda se je nadaljevala...

Po «Večerniku»

Nova ureditev Evrope

Spričo odločilnih zmag Nemčije se vedno česče porajajo glasovi o novi ureditvi Evrope. V tem pogledu so najznačilnejša izvajanja nemškega ideologa Alfreda Rosenberga, ki je poudarjal v nekem predavanju, da je treba Evropo urediti po čisto novih načelih. Ta načela izvirajo iz prirodnih zakonov samih, ki so ustvarili velike in male narode. Zato ni ne protinravno, ne sramotno, ako se mali narodi naslonijo na velike ter uživajo njihovo zaščito. «Nihče ni izgubil časti, ki se je uklonil prirodnim zakonom».

Iz tega pa sledi logično poizvajanje Rosenberga, da ni potrebno, da bi imel vsak narod svojo popolnoma svobodno in nezavisno državo s polno suvereniteto. Treba je pomisliti, da veliki narod, okoli katerega se zberjo manjši narodi, ki uživajo njegovo zaščito, potrebujejo živ-

ljenjski prostor, ki mora zadostovati za vse. In v tem življenjskem prostoru mora vladati ena volja, en red.

Novi časopisi

V Beogradu je pred kratkim izšel nov časopis pod naslovom «Reči istine», čigar lastnik je ing. Zaviša Popović, glavni urednik pa Mihailo Grbić. Stremljenje, ki ga zasleduje ta list, je, da se bori za izboljšanje gmotnega položaja vseh državnih in samoupravnih uslužbencev, kar skuša organizirati enotni način, da bi čimprej dovedel do uspehov.

Pristopajte k društvu Slovenska beseda

„SLAVIJA“ Zavarovanja: JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA V LJUBLJANI
TELEFON 21 - 75, 21 - 76, 21 - 77

Halo!

Če hočeš dobre čevapčiče, ražnjiče in pečene piščance dobiti - moraš v restavracijo „ROŽNA DOLINA“ priti

Razna sortirana vina. - Lep senčnat vrt. - Dve balinišči. Točno in solidno tam postrežejo te pridno!

Sprejmejo se abonenti na dobro domačo hrano.

Halo!

Za cenj. obisk se priporoča **SLAVKO GAČNIK** Restavracija „ROŽNA DOLINA“ - MARN

Mihelčič Ivan

elektrotehnično podjetje

LJUBLJANA, Borštnikov trg št. 1

TELEFON 27-04

Prevzem in izvrševanje vseh elektroinstalacijskih del za luč, moč in šibki tok ter popravila. Dobava elektromotorjev, svetil in žarnic. Izdelava proračunov za vsa v to stroko spadajoča dela in ureditev vseh formalnosti napram krajevnim elektrarnam brezplačno!

Zahtevajte reference.